

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | ART | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

EL SEGLE XX A CATALUNYA ▶ La història del moviment catalanista al llarg del segle XX està feta de victòries, derrotes, moments d'èpica i d'altres de ben pragmàtics. L'estudi de Joan Esculies permet conèixer molt millor la trajectòria de Josep Andreu Abelló, una figura que apareix en molts moments d'aquest relat, en rols tan diferents com el de fundador d'ERC, el de banquer al Marroc i el de mediador als anys de transició

Esculies clou el díptic sobre el catalanisme

▶ L'historiador manresà Joan Esculies publica la biografia de Josep Andreu Abelló, fundador d'ERC, home de Companys, exiliat enriquit i figura clau en la transició democràtica ▶ El seu retrat i el de Joan Solé i Pla creuen el segle XX catalanista

EL REPORTATGE

Toni Mata i Riu
BELLATERRA

Joan Esculies (Manresa, 1976) és un corredor de fons que reconstrueix metre a metre la trajectòria vital i política de Josep Tarradellas des del convenciment que la seva figura, clau per a la història del catalanisme, no ha estat encara del tot ben compresa. Lector infatigable i autor prolífic, l'historiador bagenc ha conclòs amb la biografia de Josep Andreu Abelló un díptic sobre la trajectòria d'Esquerra Republicana i el moviment catalanista que va iniciar amb el retrat de Joan Solé i Pla. El conjunt ofereix una panoràmica del segle XX que l'estudiós considera un element necessari per a l'objectiu primordial. «Per entendre Tarradellas ens cal conèixer també les trajectòries de la gent que hi havia al voltant», apunta.

Esculies constata en l'epíleg de *Josep Andreu Abelló. Els claroscurs del catalanisme* (Edicions de 1984) que quan interpel·lava algú sobre l'objecte del seu treball, sovint es va trobar amb la següent resposta: «Perdona... qui?». Però Josep Andreu Abelló (Montblanc, 1906-Madrid, 1993) no és un personatge menor en el trànsit del país per la República, la dictadura i la transició democràtica. «Andreu ocupa tot el segle del catalanisme i te'l trobes arreu», apunta.

L'afirmació no és exagerada. La seva petjada és visible en la formació d'ERC a principi dels anys 30 i, quatre dècades més tard, en la rebotiga de la liquidació controlada de la dictadura i el pas amb peus de plom cap al règim demo-

Joan Esculies vol remarcar amb la biografia d'Andreu que el catalanisme està fet de llums i ombres

cràtic. Entremig, «va ser president de l'Audiència de Barcelona durant la guerra, jugant-se la vida amb els pistolers anarquistes voltant per allà, va marxar a l'exili, va repartir diners de la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols i, finalment, va anar a Tànger, on va dirigir un banc». Tot d'episodis salpebrats d'algunes llegendes que la documentació no permet aclarir. «Estudiar la trajectòria d'Andreu et serveix per veure que el catalanisme també té les seves ombres, i avui en dia no el reivindica pràcticament ningú, ni ERC. La seva figura et pot agradar més o menys, però sense la gent com ell ara no ni tan sols hi hauria el procés sobiranista».

Josep Andreu Abelló va dictar fa trenta anys unes memòries al periodista Siscu Baiges que mai van

arribar a veure la llum. Aquell text del 1985 requeria un notable treball d'edició per fer-lo digerible per al públic, però el redactat va dormir el son dels justos fins que el seu fill, Narcís Andreu, va accedir l'any 2010 a deixar-les llegir a Joan Esculies. «Som davant d'un personatge que va fer molt contactes, i a casa seva s'hi reunien persones de totes les tendències», explica l'autor, assenyalant que aquesta és una de les claus que expliquen que algú amb el seu perfil pogués ser, amb el pas dels anys, com a mínim tolerat pel règim franquista.

Una de les llufes que porta penjada la biografia d'Andreu és la d'haver-se quedat diners de la Junta d'Auxili, «però no hi ha cap document que ho provi», apunta Esculies. «Va fugir a França i després cap a Mèxic, i era encarregat

de repartir els fons de la JARE, com Indalecio Prieto. Però no hi ha inventaris, no se sap què portava el vaixell Vita quan va anar cap a l'exili a Amèrica», continua, i afegeix que «Andreu va fer diners a Tànger i hi ha qui l'acusava que no havia fet altra cosa que fer aflorar els que havia obtingut il·lícitament a Mèxic. De fet, crec que d'allí en va marxar deixant un forat econòmic i havent fet un mal negoci en unes mines amb Roc Boronat». Esculies té clar que «les enveges acaben reescriuint la història i, repeteixo, aquesta suposada mala pràctica d'Andreu no es pot demostrar».

«Si Tarradellas no hagués estat president de la Generalitat, tampoc formaria part del santoral d'ERC», afirma Esculies, taxatiu. Andreu va acabar la seva vida política a les files del PSC, i sempre va mantenir

L'autor escriu les trajectòries de diverses figures de la vida política del país per entendre l'entorn de Josep Tarradellas

Josep Andreu Abelló va fer de casa seva un punt de trobada de sensibilitats diverses en les discussions de la Transició

No hi ha en les memòries que va deixar escrites cap prova que confirmi que es va quedar diners de la Junta d'Auxili

amb Tarradellas «una relació d'estira-i-arrotonsa». El personatge estudiat per Esculies va fer de «morter» entre ideologies oposades en el procés de transició cap a la democràcia, i va entendre que «la Catalunya del 77 no era la del 39. Ells van viure la guerra, els més joves no. I els veterans van mantenir una actitud pragmàtica: als anys 70, hi havia el que hi havia. El càlcul era: millor una monarquia parlamentària com la de la Gran Bretanya que no pas una dictadura».

Esculies confiava que les memòries d'Andreu revelarien la veritat de la mort d'Andreu Rebertés, nomenat per Lluís Companys com a cap de la Comissaria d'Ordre Públic. Detingut després de ser acusat d'utilitzar el càrrec per intentar eliminar la seva exsogra, i havent denunciat que hi havia un complot d'Estat Català per assassinar Companys, va ser empresonat i va aparèixer mort a la carretera de Calaf el dia que era traslladat a Andorra. «Entre el nacionalisme radical corria el rumor que Rebertés sabia que un amic íntim de Companys estava molt implicat en l'assassinat dels germans Badia» a càrrec de membres de les FAI.

CINC LLIBRES DE JOAN ESCULIES PER APROFUNDIR EN LA HISTÒRIA DEL CATALANISME DEL SEGLE XX

EL LLIBRE

JOSEP TARRADELLAS. DELS ORÍGENS A LA REPÚBLICA (1899-1936)

AUTOR
Joan Esculies

EDICIONS DAU. 32 EUROS. 296 PÀGINES

EL LLIBRE

JOAN SOLÉ I PLA. UN SEPARATISTA ENTRE MACIÀ I COMPANYS

AUTOR
Joan Esculies

EDICIONS DE 1984. 18 EUROS. 366 PÀGINES

EL LLIBRE

EVITAR L'ERROR DE COMPANYS! TARRADELLAS I LA LLIÇÓ DELS FETS D'OCTUBRE

AUTOR
Joan Esculies

EDICIONS DE 1984. 14 EUROS. 160 PÀGINES

EL LLIBRE

VIA FORA, LLADRES! EL SEPARATISME CATALÀ I EL TEATRE PATRIÒTIC

AUTOR
Joan Esculies

EDICIONS DE 1984. 18 EUROS. 360 PÀGINES

EL LLIBRE

JOSEP ANDREU ABELLÓ. ELS CLAROSCURS DEL CATALANISME

AUTOR
Joan Esculies

EDICIONS DE 1984. 20 EUROS. 448 PÀGINES